

Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru

Trg opatice Čike 1

23000 Zadar

Email: sicu@zadarskanadbiskupija.hr

Ur. Br.: 315/25

Zadar, 22. prosinca 2025.

Temeljem članka 15. Zakona o muzejima (NN 61/18, 98/19, 114/22, 61/186) te članka 10. Statuta Stalne izložbe crkvene umjetnosti u Zadru, ravnatelj Stalne izložbe crkvene umjetnosti u Zadru donosi Plan digitalizacije muzejske građe i muzejske dokumentacije SICU u periodu od 2025. do 2030.

**PLAN DIGITALIZACIJE MUZEJSKE GRAĐE I MUZEJSKE DOKUMENTACIJE STALNE IZLOŽBE
CRKVENE UMJETNOSTI U ZADRU ZA RAZDOBLJE 2025. – 2030.**

Uvod

Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru osnovana je 1970. dogovorom crkvene i državne vlasti, a otvorena je 1976. godine kao kapitalni objekt kulture u RH. Osnivači ove važne kulturne ustanove su Zadarska nadbiskupija, Samostan Sv. Marije i Grad Zadar. U stalnom postavu izložbe čuvaju se iznimno vrijedni eksponati koji potječu iz riznice zadarske katedrale sv. Stošije, Samostana Sv. Marije, kao i iz župnih crkava iz grada i okolice a pripadaju razdoblju od 8. do 18. stoljeća. U postavu se nalazi i građa koja je u vlasništvu Arheološkog muzeja u Zadru te Narodnog muzeja u Zadru. Danas se u stalnom postavu nalazi 207 predmeta (slike, ikone, drvena skulptura, zlatarski predmeti, liturgijski tekstil, čipka, kameni spomenici i dr.) koji su iznimno važni za nacionalnu povijest i za sakralnu baštinu Zadra. Upisani su u Registar kulturnih dobara RH, te imaju status kulturnog dobra. Od 2020. u SICU se zapošljavanjem kustosa obavlja redovna muzejska djelatnost te se vodi inventarna knjiga predmeta u programu M++.

Stalni postav se proteže na dva kata, dok će prizemlje tek u budućnosti funkcionirati kao novi postav s kamenim spomenicima. U prizemlju se nalazi i rekonstruirana crkvice sv. Nediljice (sv. Ivan Krstitelj) iz 11. stoljeća koja je iznimno važna za hrvatsku predromaničku umjetnost.

Postav se nalazi u dijelu samostana kojeg su sestre benediktinke ustupile za potrebe stalne izložbe. Muzeološku koncepciju stalnog postava na prvom i drugom katu izradio je Edo Kovačević 1976. godine i ona se kao takva očuvala do danas.

Digitalizacija povijesno-umjetničke građe iz Stalne izložbe crkvene umjetnosti u Zadru

Stvaranje bogatih i široko dostupnih sadržaja u digitalnom obliku jedna je od osnovnih pretpostavki za zaštitu i vrednovanje nacionalne kulturne i sakralne baštine, i njezinu prisutnost u europskim i regionalnim mrežama kulturnih sadržaja. Uporaba takvih sadržaja u digitalnom obliku vrlo je važno za očuvanje kulturne raznolikosti, za obrazovanje, kulturni turizam te za druge uslužne djelatnosti. Digitalizacijom kulturne baštine omogućit će se njezina upotreba u stvaranju novih usluga, za međusektorsko povezivanje, a u konačnici za korištenje u umjetnosti, znanosti i gospodarstvu.

Provedba digitalizacije unutar neke muzejske ustanove najčešće za cilj ima stvaranje digitalnih preslika putem kojih će se omogućiti dostupnost građe, zaštita izvornika, te upotpunjavanje fonda ustanove. Pri postavljanju ciljeva digitalizacije potrebno je voditi računa i o iskoristivosti računalnog medija, mogućnosti izgradnje osmišljenih digitalnih zbirki i privlačenju novih korisnika.

Od 2020. godine muzejsku dokumentaciju u SICU vode stručni djelatnici u računalnoj bazi izrađenoj prema smjernicama ICOM/CIDOC-a te Zakonu o muzejima Republike Hrvatske. Takon se unos primarne dokumentacije unosi u bazu M++, te se dalje radi na izradi tezaurusa primarne i sekundarne dokumentacije. Sukladno tome, projekti digitalizacije u Stalnoj izložbi crkvene umjetnosti u Zadru (SICU) započeli su 2020. godine kada se započelo sa zaštitom najprije fizičkih fotografija i arhivskih dokumenta, i to pospremanjem u arhivske kutije, nabavom zaštitne opreme i končano pohranom u ladičare. Velik dio fotografija predmeta je tada skeniran te se stvorila osnovna digitalna baza (uglavnom u *jpg* formatu) koja je svim zainteresiranim korisnicima i istraživačima postala dostupna. Master datoteke u *tiff* formatu čuvaju se na vanjskom disku te su od velike koristi upravo u znanstvenim istraživanjima te potrebnim konzervatorsko-restauratorskim radovima koji se redovno obavljaju na predmetima. Radom na obradi, zaštiti i prezentaciji građe u stalnom postavu stvorila se potreba za sustavnom fotodokumentacijom predmeta i stvaranjem baze podataka kako bi se na jednostavan način pristupilo korisnim informacijama te bi svi predmeti imali dodatnu zaštitu.

Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru, u suradnji s Odjelom za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru, u 2025. godini započela je s digitalizacijom muzejskih eksponata (Digitalizacija-SICU) i to kroz projekt *Hrvatska kulturna baština* (E-kultura). Projekt je nastao iz potrebe da se napravi kvalitetna fotodokumentacija i baza podataka svih predmeta u postavu kako bi isti bili dostupni stručnim djelatnicima i zainteresiranim pojedincima. Projekt je planiran kao višegodišnji, čija se prva faza realizirala u 2025. godini, a odnosi se na fotografiranje (digitalizaciju) većeg dijela predmeta na način koji kvalitetom odgovara svim visokim zahtjevima struke i potrebama krajnjih korisnika. Pri tome se posebna pozornost pridaje skrbi o cjelovitoj zaštiti eksponata pri digitalizaciji, ali i zaštiti pri daljnjim korištenjima. Sustavom digitalizacije kroz navedeni projekt obuhvatila bi se kompletna građa u postavu koja ima status kulturnog dobra (sve zbirke stalnog postava).

U idućim fazama petogodišnjeg projekta (2025.-2030.) nastavit će se s detaljnim fotografiranjem predmeta te će se izgraditi digitalna zbirka (baza podataka) koja uključuje digitalne preslike i metapodatke (opis), nakon koje će se planirati i provoditi aktivnosti usmjerene na digitalnu transformaciju, odnosno korištenja digitalnih preslika u svrhu nadogradnje prikaza muzejskih eksponata javnosti te korištenja digitalnih preslika i metapodataka u znanstveno-istraživačke svrhe. Navedenim projektom riješio bi se problem dostupnosti i adekvatne zaštite muzejskih predmeta. Svi predmeti u stalnom postavu SICU-a imaju status kulturnog dobra, radi se o prioritetoj umjetničkoj građi, a realizacijom projekta omogućio bi se uvid u sve umjetničke slojeve i konzervatorsko-restauratorske radove koji su izvršeni na predmetima tijekom stoljeća. To je posebno važno na slikama starih majstora i na ikonama koje su izložene u postavu.

Realizacijom projekta prije svega bit će omogućena kompleksnija identifikacija materijala, procjena stanja i slične analize. Izrada digitalnih preslika muzejskih eksponata u visokoj kvaliteti omogućit će prije svega isporuku digitalnih preslika visoke kvalitete u portal eKultura te izradu i čuvanje fotodokumentacije eksponata SICU u najvišoj mogućoj kvaliteti.

Digitalizaciju predmeta u 2025. i 2026. godini obaviti će specijalizirani konzervator fotograf (vanjski suradnik), u skladu sa zahtjevima konzervatorsko fotografske struke, odnosno u skladu s FADGI standardom snimanja kulturne baštine (prema *Technical Guidelines for Digitizing Cultural Heritage Materials*), a korištenje posebnih fotografskih metoda omogućit će naknadnu analizu digitalnih preslika u svrhu zahtjevnih i naprednih povijesno-umjetničkih i drugih analiza muzejskih eksponata na načine koji nisu mogući bez uporabe tehnologija jer se

promatraju i one značajke koje nisu vidljive golim okom, a koji se danas provode u području digitalne povijesti umjetnosti, uključujući slojevito promatranje eksponata (materijalnog sloja i povijesno-umjetničkog konteksta). Uz pomoć infracrvene reflektologije u konačnici će biti omogućena slojevita analiza svih eksponata, posebice slika, tekstila i liturgijskih predmeta, te će biti moguće otkrivati i one oku nevidljive skrivene detalje, što će dalje omogućiti kompleksniju identifikaciju materijala, procjenu stanja i slične analize.

U petogodišnjem projektu, posebna pozornost se osim na zahtjevne korake pripreme i provedbe digitalizacije usmjerava i na pripremu za izgradnju odgovarajuće baze podataka, odnosno informacijskog sustava s trojkom funkcijom, i to (1) vođenja dokumentacije koja uključuju digitalne reprodukcije i pripadajuće metapodatke, odnosno opise izrađene na način koji odgovara standardima i načelima muzejske struke te standardima i načelima koji omogućuju prikaz i isporuku zapisa o kulturnim objektima (2), isporuku digitalnih reprodukcija i pripadajućih metapodataka u portal *eKultura* te povezivanje s informatičkim programom M++ (3). Objava odabranih digitalnih reprodukcija i metapodataka (opisa) javnosti putem digitalne zbirke (baze podataka) bit će u skladu s potrebama i odobrenjima nadležnih tijela.

Fotografija je primarni medij u dokumentiranju kulturne baštine, opisujući je za buduće generacije, ponekad nam je ona jedina informacija o artefaktima iz proteklog vremena. S konzervatorskog aspekta fotografija mora istinito prezentirati potrebnu informaciju; prije svega perspektivu, boju (maksimalni tonski raspon) i odnos u mjerilu (mora biti mjerljiva). Iznimno je važno postići najbolju moguću kvalitetu zbog prezentacije samog muzejskog predmeta. Iz tog razloga spomenuti projekt je izrađen prema FADGI standard snimanjima, s kamerama otvorenog 16 bitnog senzora srednjeg formata visoke rezolucije 100+Mpx, koje su sposobne bilježiti i valne duljine izvan vidljivog dijela spektra. Ovaj pregled fotografskih metoda omogućuje rješavanje problema autentičnosti i datiranja umjetnina, određuje njihovo podrijetlo, omogućava uvid u površinske slojeve, otkriva podcrteže i podslojeve boja, utvrđuje stilsko i vremensko razdoblje te dalje stručnim djelatnicima prikazuje opće stanje umjetnine.

Cilj predloženog programa/projekta je zaštita iznimno vrijedne i prioritetne umjetničke građe u SICU te stvaranje mogućnosti za izgradnju baze podataka i kompletne muzejske dokumentacije. Fotografiranjem izložbenih eksponata konačno bi se upotpunila kompletna fotodokumentacija predmeta koja bi služila ustanovi ali bi, po potrebi, bila dostupna i javnosti. Postojanje ovakvog oblika dokumentacije iznimno je važno za konzervatorsko-restauratorske

radove, otkrivanje skrivenih detalja na predmetima, identifikaciju materijala, procjenu stanja umjetnina, te u konačnici osiguravanju autentičnosti samih djela. Budući da tijekom godina imamo jako puno upita vezanih za predmete iz našeg postava, stvaranjem baze podataka omogućilo bi se da izložbeni predmeti budu zaštićeni ali i dostupni javnosti i zainteresiranim istraživačima.

Sukladno mogućnostima i financijskim sredstvima, o kojima ovisi i dinamika stručnih poslova u ustanovi, nastaviti ćemo s digitalizacijom muzejske građe i muzejske dokumentacije u SICU i u sljedećim godinama. U planovima ustanove je i stvaranje baze podataka knjižnične i arhivske građe u SICU, kako bi ona također postala dostupna zainteresiranim korisnicima.

I. Ciljevi i svrha digitalizacije u SICU:

1. zaštita muzejskih predmeta
2. poboljšanje dostupnosti građe stručnim djelatnicima i mogućnost njene brže i efikasnije upotrebe
3. kvalitetnija mogućnost za istraživanje
4. veća vidljivost i prepoznatljivost SICU-a na digitalnim platformama
5. objavljivanje digitalnih sadržaja (web stranica, izložbe, projekcije)
6. jednostavnije pružanje usluga vanjskim korisnicima
7. iskoristivost digitalnog materijala u marketinške svrhe
8. procjena stanja umjetnina i provedba pravovremenih preventivnih konzervatorsko-restauratorskih radova

II. Kriteriji odabira građe za digitalizaciju

1. Ugroženost i starost građe
2. Iznimna umjetnička vrijednost građe
3. Učestalost korištenja (izložbe, znanstvena istraživanja i sl.)
4. Nepostojanje digitalne preslike građe ili nezadovoljavanje suvremenih tehničkih standarda postojeće digitalne preslike
5. Dostupnost građe

III. Očekivani rezultati provedbe digitalizacije u SICU

1. Pravovremena zaštita umjetnina

2. Popularizacija sakralne umjetnosti u zemlji i inozemstvu
3. Rast broja objavljenih elektroničkih publikacija i virtualnih izložbi
4. Veća vidljivost i dostupnost digitalne baštine na svim platformama
5. Digitalizacija muzejskih zbirki i fondova na osnovnoj razini (zaštita i prezentacija)

Postojeće stanje:

1. Tehnička infrastruktura muzeja je zastarjela
2. Digitalna baza podataka vodi se od 2020. zapošljavanjem stručnog djelatnika (kustosa). Primarna muzejska dokumentacija vodi se u programu M++
3. Osoblje od 2020. godine sudjeluje na edukacijama i na različitim stručnim projektima digitalizacije muzejske građe i muzejske dokumentacije kako bi se ista pravovremeno provela u ustanovi
4. Nedostatak stručnog osoblja koje je potrebno za izradu kompletne muzejske dokumentacije (potpuna sekundarna dokumentacija u programu S++)

Identifikacija prioritetnih područja:

1. Digitalizacija muzejski zbirki i fondova na osnovnoj razini (zaštita i prezentacija)
2. Digitalizacija i vođenje u programu M++ i S++
2. Poboljšanje integracije tehnologije u izložbama
3. Kontinuirana nabava zastarjele informatičke opreme, potrebnih servera za pohranu meta podataka.
4. Kontinuirana edukacija stručnog osoblja za usvajanje i primjenu novih digitalnih alata.

Dokumentacija koja se vodi u SICU od 2020. godine

1. Muzejske zbirke i inventarizacija (digitalno), primarna dokumentacija, sveukupno 150 predmeta u programu M++
2. Knjiga ulaska predmeta
3. Knjiga izlaska predmeta
4. Fototeka
5. Hemeroteka
6. Videoteka
7. Dokumentacija o izložbama
8. Dokumentacija o posebnim događanjima

9. Pedagoška događanja

10. Stručni i znanstveni rad

11. Dokumentacija o konzervatorsko-restauratorskim radovima (sa bilježenjem i arhiviranjem elaborata o svim izvršenim radovima na umjetninama)

Zaključna razmišljanja:

Vizija i misija Stalne izložbe crkvene umjetnosti u Zadru je biti suvremen muzej crkvene umjetnosti koji udovoljava standardima muzejske struke i osigurava optimalne uvjete prikupljanja, čuvanja i zaštite muzejskih predmeta, njezine dostupnosti i prezentacije, na način koji će doprinijeti daljnjoj valorizaciji vrijedne građe te istaknuti značaj sakralne umjetnosti ne samo u Zadru i u Hrvatskoj, već i šire.

Digitalna strategija SICU-a predviđa stvaranje digitalnog prostora koji će služiti kao platforma za prezentaciju nacionalnog blaga koje se čuva u SICU, a dalje će omogućiti uključenost ustanove u opću percepciju suvremenog muzeja koji je dostupan svim posjetiteljima. U muzeju je zaposlen jedan stručni djelatnik (kustos) koji se brine o zbirkama predmeta, vodi cjelokupnu muzejsku dokumentaciju, te vodi evidencije svih događanja i programa. Vizija Stalne izložbe crkvene umjetnosti je nastaviti s predviđenom dinamikom posla digitalizacije muzejske građe i dokumentacije, a ovisno o financijskim mogućnostima, nastaviti i dalje s izradom dokumentacije kako bi se stvorila pravovremena zaštita predmeta i kako bi se oni još više popularizirali, čineći tako SICU još više prepoznatljivim u suvremenim umjetničkim praksama i digitalnim platformama.

Ravnatelj SICU

Don dr. sc. Ante Sorić